

Regionalt Næringsprogram for landbruket i Oslo og Akershus

2025-2028

OSLO OG AKERSHUS

Tittel: Regionalt næringsprogram for landbruket i Oslo og Akershus

Type dokument: Strategi

Utarbeidet av: Partnerskapet for landbruk i Oslo og Akershus

(Akershus fylkeskommune, Oslo kommune, næringsorganisasjonene i landbruket, Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus, Innovasjon Norge, Øst)

Vedtatt av: Akershus fylkeskommune

Dato vedtatt: 09.01.2025

Saksnummer: 2024/52762

Fotograf: Kari Rime Engmark

INNHold

1 HVA ER REGIONALT NÆRINGSPROGRAM?.....	3
1.1 Økonomiske virkemidler	5
2 LANDBRUKET I OSLO OG AKERSHUS	7
2.1 Jordbruk	10
2.2 Skogbruk	11
2.3 Tillegsnæringer	13
3 Nasjonale og regionale målsetninger og fokusområder	14
3.1 Matproduksjon	15
3.2 Beredskap og Selvforsyning	15
3.3 Bærekraftig verdiskapning og grønn omstilling.....	16
4 Satsingsområder for landbruksbasert næringsutvikling i Oslo og Akershus.....	17
4.1 Volumproduksjon	17
4.2 Lokalmat.....	19
4.3 Økologisk landbruk	21
4.4 Skog og trebruk	22
4.5 Landbruksbasert reiseliv	24
4.6 Inn på tunet (IPT)	25
4.7 Urbant landbruk.....	27
4.8 Nyskaping og teknologiutvikling	28
4.9 Bioøkonomi og sirkulærøkonomi	29
4.10 Rekruttering og Kompetanseheving	30

1 HVA ER REGIONALT NÆRINGSPROGRAM?

Regionalt næringsprogram for Oslo og Akershus (RNP) følger opp nasjonal og regional politikk for næringsutvikling i landbruket og skal bidra til at fylkene jobber for å nå regionale og nasjonale mål. Fylkeskommunen utarbeider RNP i samarbeid med partnerskapet for næringsutvikling i landbruket, som består av: Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus, Akershus fylkeskommune, Oslo kommune, Innovasjon Norge og faglagene i landbruket (Akershus bondelag, Oslo og Akershus bonde- og småbrukarlag, Norskog, Viken Skog og Glommen og Mjøsen skogeierforening). Partnerskapet jobber for å sikre det regionale samarbeidet rundt landbruksbasert næringsutvikling. RNP og tilhørende handlingsplaner forankres i Partnerskapet, og medlemmene bringer strategiene videre til sine organisasjoner for forankring og eventuelle vedtak. Partnerskapet er derfor svært viktig for å sikre et helhetlig og målrettet arbeid med landbruksrelatert næringsutvikling i regionen.

RNP gir strategisk retning for det regionale arbeidet med næringsutvikling i landbruket, og skal synliggjøre landbrukets muligheter og bidrag til det samlede næringsutviklingsarbeidet i Oslo og Akershus. Programmet løfter frem potensialet for utvikling innenfor både tradisjonelt landbruk og andre landbruksbaserte næringer.

RNP skal følge opp signaler og retningslinjer gitt i

FNs bærekraftsmål

Stortingsmeldinger

- Meld. St. 31 (2014-2015) Garden som ressurs- marknaden som mål
- Meld. St. 11 (2016-2017) Endring og utvikling. En fremtidsrettet jordbruksproduksjon
- Meld. St. 6 (2016-2017) Verdier i vekst – Konkurransedyktig skog- og trenæring
- Meld. St. 11 (2023–2024) - regjeringen.no Strategi for auka sjølvforsyning av jordbruksvarer og plan for opptrapping av inntektsmoglegheitene i jordbruket

I tillegg er følgende strategier viktige:

- Regjeringens bioøkonomistrategi – Kjente ressurser uante muligheter
- Opplevingar for ein kvar smak – strategi for reiseliv basert på landbruket og reindrifta sine ressurser
- Matnasjonen Norge - Regjeringens strategi for Matnasjonen Norge (2021)
- Nasjonal strategi for urbant landbruk - Dyrk byer og tettsteder (2021)
- SKOG 22 – Nasjonal strategi for skog- og trenæringen
- Veikart for grønt industriløft (2022)
- Nasjonal reiselivsstrategi 2030 – Sterke inntrykk med små avtrykk (Innovasjon Norge på oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet)
- Landbrukets klimaplan 2021–2030 (Norges bondelag, 2020)
- Intensjonsavtale mellom jordbruket og regjeringen om reduserte klimagassutslipp og økt opptak av karbon fra jordbruket for perioden 2021–2030 (Norges Bondelag, Norges Bonde- og småbrukarlag og regjeringen, 2019)
- Skog og trenæringa – ein drivar for grønn omstilling (strategi fra regjeringen, 2019)
- Nasjonal strategi for økologisk jordbruk 2018–2030 (regjeringen, 2018)

Jordbruksavtalen, som årlig framforhandles av organisasjonene i jordbruket og staten, er en annen sentral nasjonal føring.

Regionale planer og strategier:

- [Regional planstrategi - Akershus fylkeskommune](#)
- Økologisk handlingsplan for Oslo og Viken 2022-2026

- Handlingsplan for skogbruket i Oslo og Viken 2021-2025
- Politisk plattform for Akershus 2023
- Spirende Oslo, Oslo kommune

1.1 Økonomiske virkemidler

Målet med tilskuddsordningene

Målet med tilskuddsordningene er å legge til rette for langsiktig, lønnsom og bærekraftig verdiskaping, samt bidra til sysselsetting, bosetting og et variert landbruk i alle deler av landet med utgangspunkt i landbrukets ressurser generelt og landbrukseiendommen spesielt. For å oppnå dette er det viktig å se både det tradisjonelle landbruket, bygdenæringene og bygdas ressurser i sammenheng.

Bærekraftig bruk og vern av naturressursene er avgjørende for verdiskaping, arbeidsplasser og bosetting. Verdiskaping basert på naturressurser og norske bedrifters konkurranseevne må ivaretas, samtidig som vi tar vare på naturmangfold og klima.

Bønder og skogeierne i regionen kan bidra til å videreutvikle det lokale reiselivet og legge til rette for bedre folkehelse.

Tilskuddsmidler som kan bidra til å nå målet er:

Investerings- og bedriftsutviklingsmidlene i landbruket (IBU)

- IBU forvaltes av Innovasjon Norge, kommunene er førstelinjetjeneste

Regionale tilskudd i næringsutvikling, rekruttering og kompetanseheving (RT)

- RT-midlene forvaltes av Akershus fylkeskommune

Ved tildeling av tilskuddsmidler (IBU og RT) vil ett eller flere av følgende kriterier bli vektlagt:

- Markedsorientering - utnytte markedspotensial og utviklingsmuligheter inkludert lokalmat, reiseliv, urban landbruk/urban dyrking og "Inn på tunet"
- Lønnsomhet - skape lønnsomhet, både i et bedriftsøkonomisk- og i et samfunnsøkonomisk perspektiv.
- Nyskaping – innovasjon, teknologiutvikling og robotisering i landbruket som er klimavennlig og fremtidsrettet
- Rekruttering - bidra til at unge etablerer seg i landbruket og øke bruken av naturbruksskolene
- Miljø og klima - bærekraftig bruk og forvaltning av verdier knyttet til naturmiljø, kulturmiljø og beredskap, inkludert prosjekter som forbedrer tilstanden i Oslofjorden og jordhelsen.
- Fremme grønn og bærekraftig omstilling til lavutslippssamfunnet, herunder klimatilpasning, karbonbinding, klimagassreduksjoner, sirkulærøkonomi og regenerativt landbruk
- Samfunnsnyttens - positive ringvirkninger for matsikkerhet, folkehelse, bevaring av kulturlandskap, biologisk mangfold mv.
- Trebasert bioøkonomi med fokus på flerbruk av skog og utmark, og produksjon og bruk av trebasert biomasse

Andre tilskuddsordninger for landbruksbasert næringsutvikling

I tillegg til IBU og RT-ordningene, har fylkeskommunen, Statsforvalteren, Oslo kommune og Innovasjon Norge en rekke tilskuddsordninger som på ulike måter bidrar til økt bærekraftig verdiskaping, men som regionalt næringsprogram for landbruket ikke legger direkte føringer for. For eksempel gjelder dette tilskuddsordning for urbant landbruk i Oslo som forvaltes av Bymiljøetaten, «Klima og miljøprogrammet» som forvaltes av Statsforvalteren, «Næringsutvikling og innovasjon» og «Forskning og innovasjon i bedrift» som forvaltes av Akershus fylkeskommune. Innovasjon Norge forvalter Utviklingsprogram for landbruks- og reindriftsbasert vekst og utvikling og Bionova.

2 LANDBRUKET I OSLO OG AKERSHUS

Landbruket og den tilhørende foredlingsindustrien er viktig for Norge, og Akershus spiller en vesentlig rolle i denne verdiskapingen. Med 15 % av arealet i fylket til jordbruk og 60 % til skog bidrar Akershus ikke bare til matsikkerhet, energi og tømmer, men også til sysselsetting og økonomisk vekst i regionen. Oslo og Akershus står for 18 % av landbruksbasert verdiskaping i Norge, og landbruket utgjør dermed en betydelig del av økonomien i de to fylkene. Ifølge Statistisk sentralbyrå (SSB) var bruttoproduktet i basisverdi for jordbruk og skogbruk i Norge ca. 25 000 millioner kroner i 2023 (se tabell under).

Nærhet til Oslo gir kort tilgang til et stort marked, noe som er spesielt fordelaktig for mindre lokalmatprodusenter og andre tilleggsnæringer. Dette er produksjon av varer og tjenester som kommer i tillegg til foretakets hovedproduksjon/volumproduksjon. Oslo og Akershus har også en sterk tradisjon for innovasjon innen landbruk, med fokus på bærekraftig produksjon og teknologiutvikling, med flere sterke kompetansemiljøer innen landbruk blant annet med videregående skoler med naturbruk og NMBU.

Landbruk i bynære områder fungerer som et utstillingsvindu for norsk landbruk og viser betydningen av jordvern, matberedskap og selvforsyning.

Tabellene under gir en oversikt over verdiskapingen for landbruk og tilknytt næringer i Oslo og Akershus.

	Antall bedrifter			Antall sysselsatte		
	Oslo Akershus	Norge	Oslo og Akershus i % av Norge	Oslo og Akershus	Norge	Oslo og Akershus i % av Norge
Jordbruk og tjenester tilknyttet jordbruk, jakt og viltstell	3103	47862	6,5 %	2318	34775	6,7 %
Skogbruk og tjenester tilknyttet skogbruk	988	10078	9,8 %	338	4363	7,7 %
Produksjon av nærings- og nytelsesmidler	555	3467	16 %	6494	41872	15,5 %
Produksjon av trelast og varer av tre, kork, strå og flettematerialer, unntatt møbler	189	1926	9,8 %	623	11163	5,6 %
Produksjon av papir og papirvarer	13	67	19,4 %			

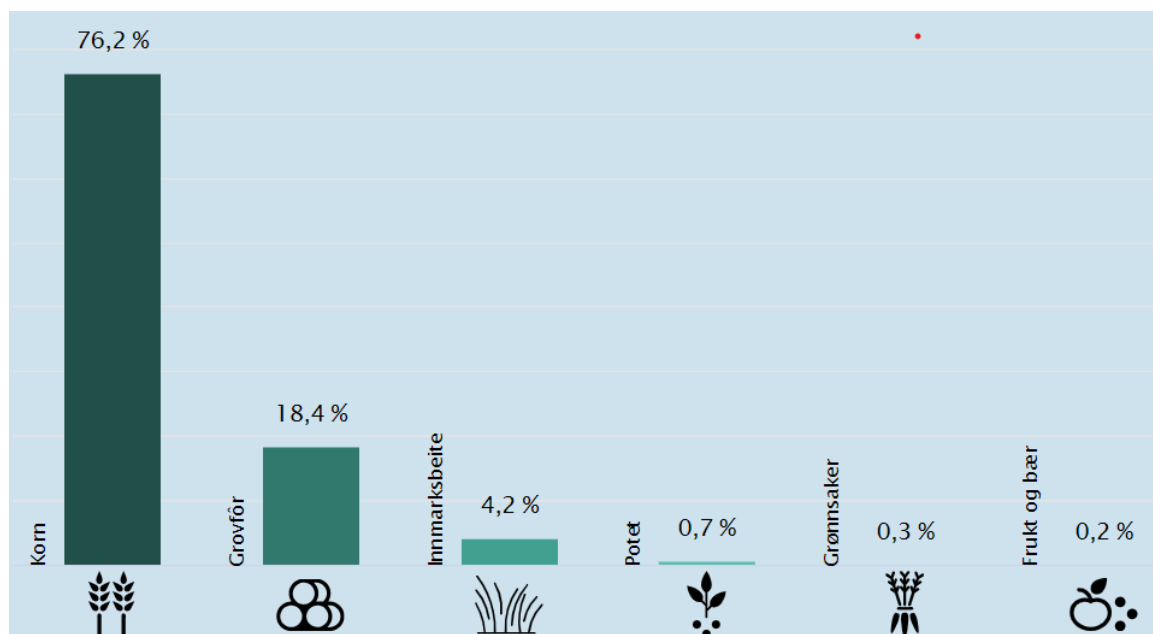
Antall bedrifter og sysselsatte i jordbruk, nærings- og nytelsesmidler i Oslo og Akershus, 2023 (Kilde: SSB13470)

Bruttoprodukt i basisverdi (mill. kr)			
	Oslo og Akershus	Norge	i % av Norge
Totalt for alle næringer	971 565	2 758 499	35 %
Jordbruk og skogbruk	3 802	21 327	18 %
Nærings-, drikkevare- og tobakksindustri	12 521	43 829	29 %

Bruttoprodukt 2019, fylkesfordelt nasjonalregnskap, etter næring (Kilde: SSB).

Arealtype	Dekar	%
Jordbruksareal ▲		
Fulldyrka	828 394	14,1
Overflatedyrka	3 324	0,1
Innmarksbeite	55 839	0,9
Skog ▼	3 865 195	65,6
Bebyggelse/samferdsel	374 132	6,3
Annet markslag ▼	767 582	13
Ikke kartlagt	53	0,0
Sum	5 894 519	100

Kilde: Arealressurskart AR5, årsversjon 2023, NIBIO

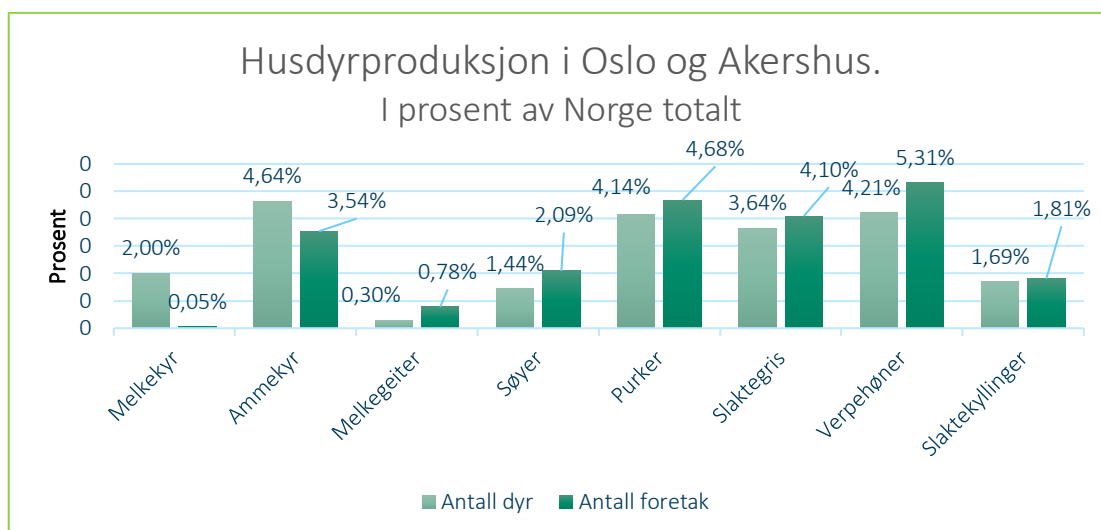
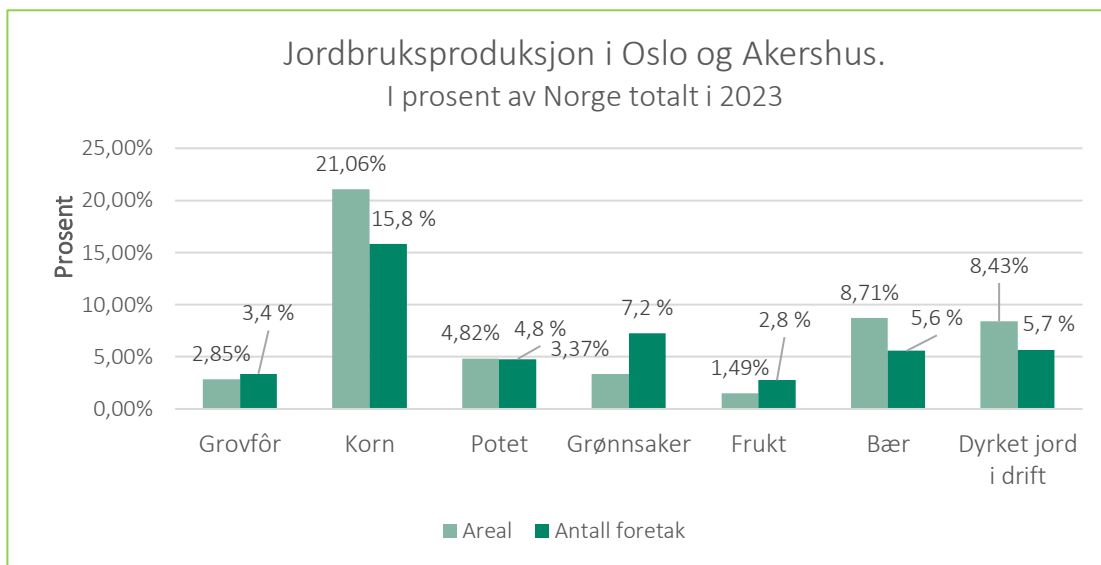

Figur: Hvordan brukes jordbruksarealet i Akershus- Nibio arealbarometer 2024

2.1 Jordbruk

Jordbruk:

Akershus er viktig jordbruksfylke. 8,4 % av arealet i Akershus er jordbruksareal, mot 3% i Norge totalt. Regionen har gunstige klimatiske forhold, god matjord og av de beste vekstbetingelsene i landet, noe som gjør Akershus til et viktig jordbruksområde som gir høye avlinger og mulighet for variert produksjon. Her er landets beste matjord, spesielt næringsrik leirjord under marin grense, som er ideell for kornproduksjon. Nær 80 % av jordbruksarealet i Akershus brukes til kornproduksjon, noe som gjør fylket til en betydelig bidragsyter til nasjonal kornforsyning.

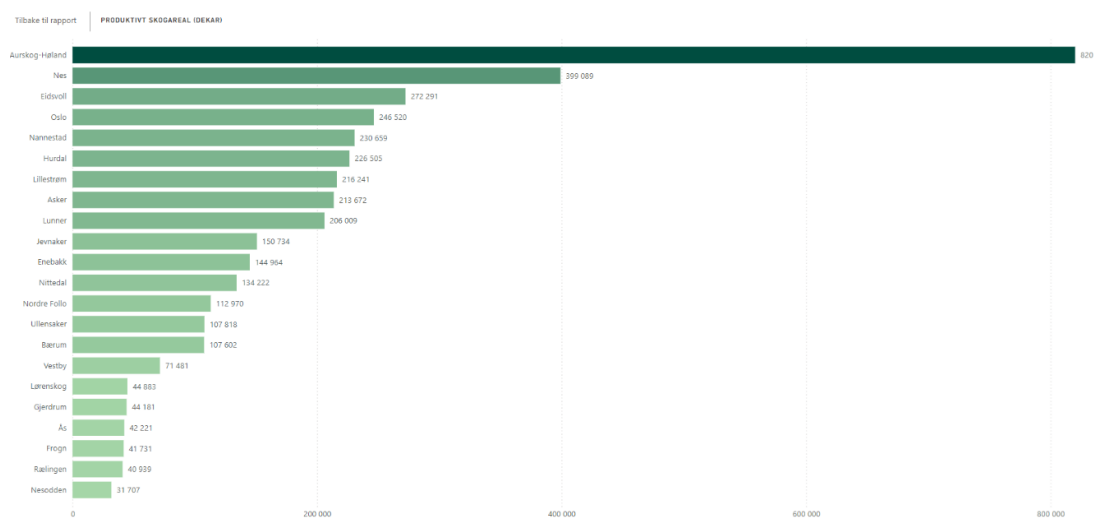
Husdyrproduksjonen i Oslo og Akershus er størst når for fjørfe- og svineproduksjon. For grovforbasert husdyrproduksjon dominerer ammeku, mens andelen av melkeku og sau er lav, hhv. 2 og 1,5 % av dyretallet i Norge totalt.

2.2 Skogbruk

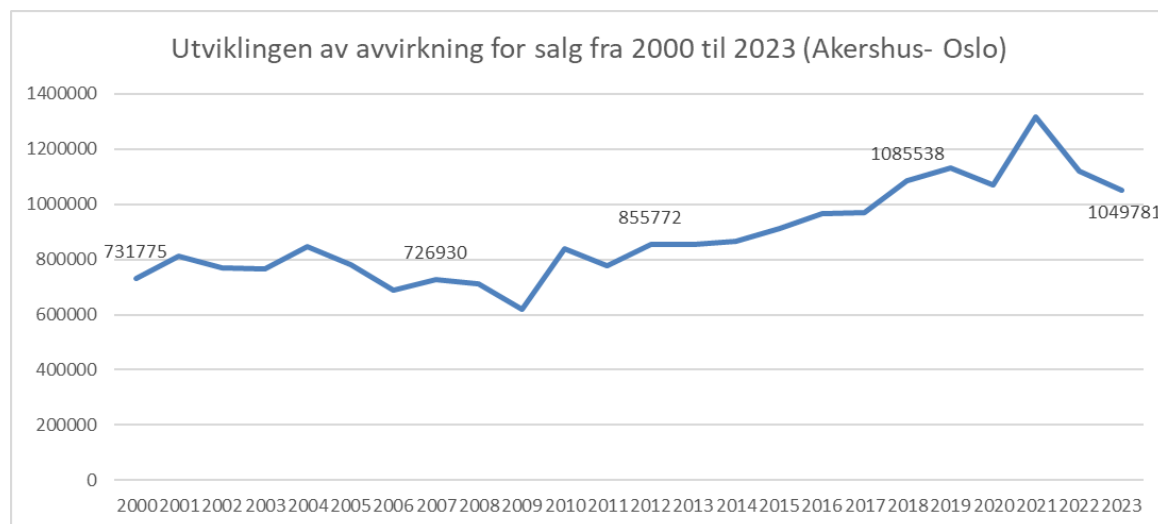
Skogbruket

Oslo og Akershus har et betydelig skogbruk med produksjon av tømmer og bioenergi. Skogbruket bidrar til høy bærekraftig verdiskaping og karbonbinding. Oslo og Akershus binder betydelig mer karbon enn de totale lokale klimagassutslippene. Dette gjør skogene til en netto karbonopptaker i regionen, noe som understreker viktigheten av skogforvaltning som et klimatiltak.

Skogareal utgjør rundt 60 % av arealet i Oslo og Akershus. Oslo og Akershus har ca. 3,9 millioner dekar produktiv skog, noe som utgjør 6 % av den produktive skogen i Norge. Denne skogen har en årlig avvirkning på ca. 1 millioner kubikkmeter.

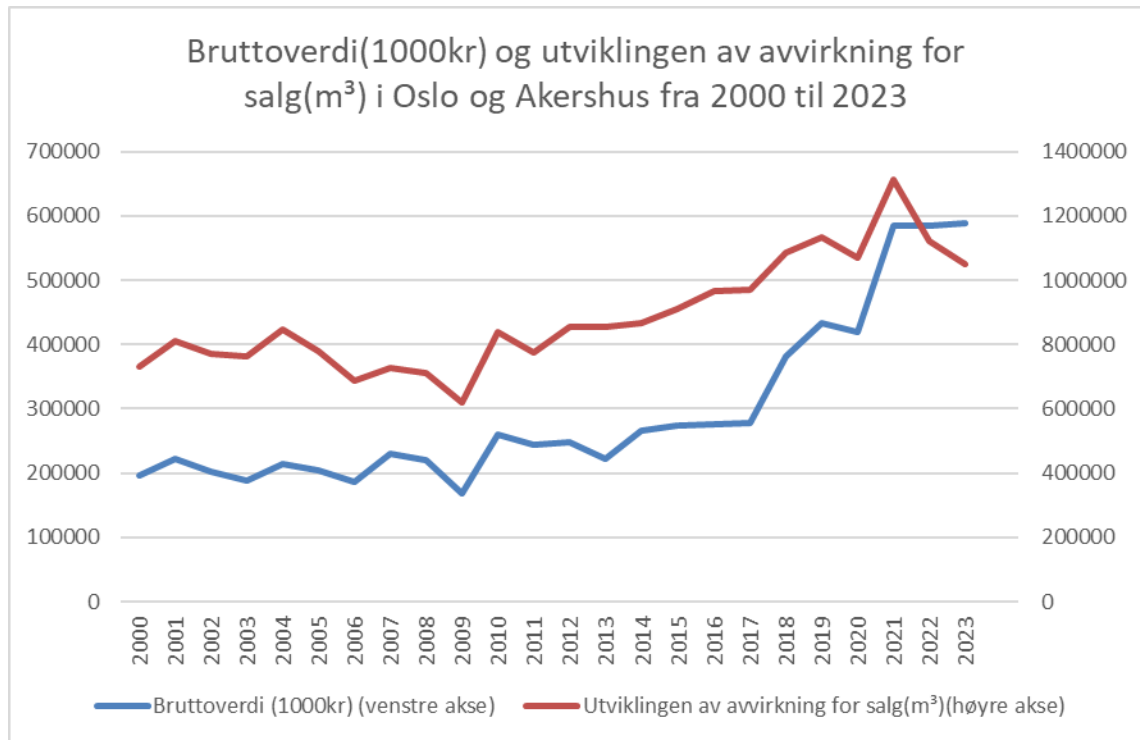

Figuren under viser avvirkningsnivå i 2023 for Akershus og Oslo

Bruttoverdien (1000kr) av skogavvirkning for salg i Oslo og Akershus var 589 151 kr, noe som utgjør 9,86 % av den totale bruttoverdien for hele Norge. Skogavvirkningen for salg i 2023 var 1 049 781 kubikkmeter i Oslo og Akershus, hvilket tilsvarer 9,55 % av det totale volumet for Norge.

Antall sysselsatte innenfor skogbruk er 940, dette er bedrifter som er tilknyttet skogbruket og tjenester tilknyttet skogbruk, produksjon av trelast og trevarer, papir og papirvarer.

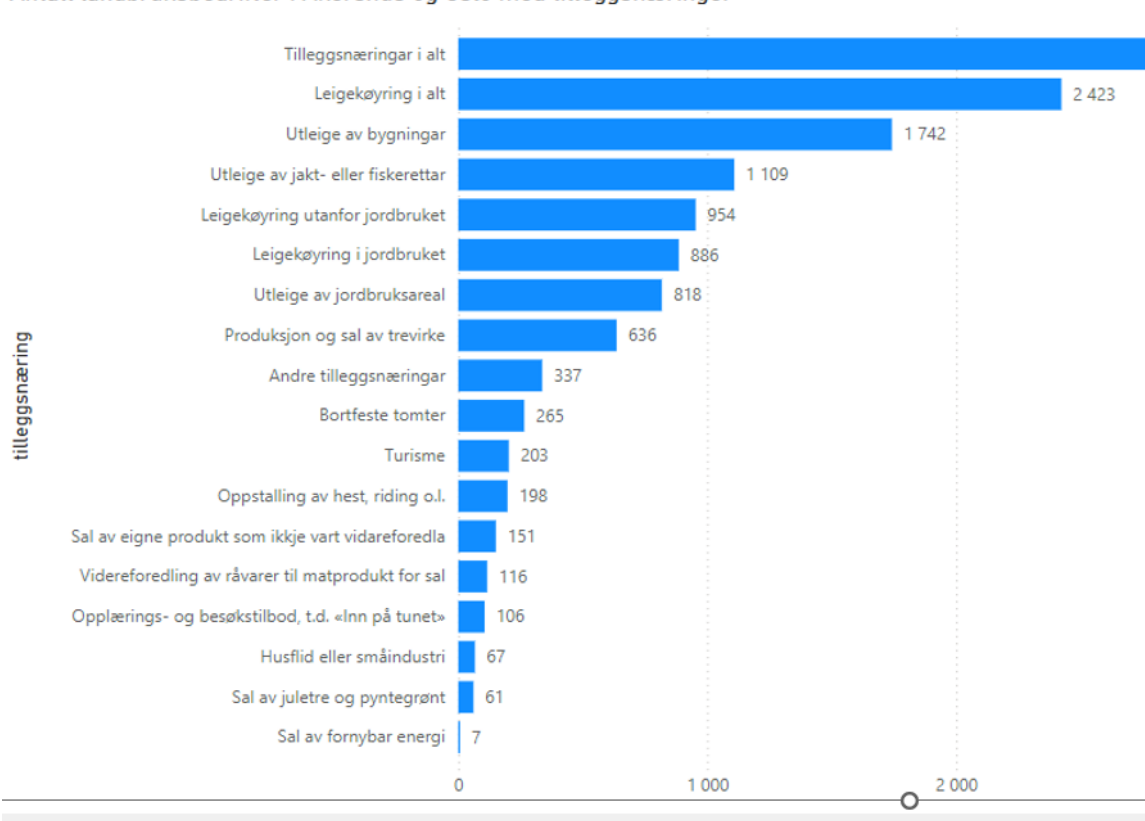
2.3 Tilleggsnæringer

Tilleggsnæringer er inntektsgivende aktivitet som baserer seg på gårdens ressurser. Gjennom å utnytte hele gårdens og landbrukets ressurser, som for eksempel kulturlandskap, utmark, bygninger, kulturminner og kulturmiljøer, bidrar tilleggsnæringene til næringsutvikling, vekst og verdiskaping i landbruket.

Det finnes mange forskjellige typer tilleggsnæringer blant bøndene i Oslo og Akershus, både de som benytter jordbruksressurser og de som benytter skog- og utmarksressurser. Figuren under viser antall landbruksbedrifter som driver tilleggsnæring i Oslo og Akershus. Tilleggsnæringer er et nasjonalt og regionalt satsingsområde og det er en tydelig vekst i flere av disse næringene.

I tillegg til satsingsområdene (lokalmat, Inn på tunet, reiseliv etc.) driver en stor andel av de som har tilleggsnæring med leiekjøring og utleie av driftsbygninger eller våningshus, bearbeiding av eget skogvirke, utleie av jakt- og fiskerett eller tjenesteyting i f.eks. hytteområder.

Antall landbruksbedrifter i Akershus og Oslo med tilleggsnæringer

Figuren viser antall landbruksbedrifter med tilleggsnæringer i Oslo og Akershus (Kilde: SSB)

Tilleggsnæring i jordbruket: «Aktivitet som utnytter jordbruksbedriftens arealer, bygninger, maskiner og/eller landbruksråvarer. Aktiviteten skal gi inntekt eller sysselsetting for brukeren og/eller brukerens familiemedlemmer.»
 Tilleggsnæring i skogbruket: «Næringsvirksomhet der en utnytter landbrukseiendommens arealer og ressurser i skog og annen utmark til annet enn skogbruk.» (def ssb)

3 NASJONALE OG REGIONALE MÅLSETNINGER OG FOKUSOMRÅDER

Til grunn for satsingsområder innen landbruksbasert næringsutvikling ligger noen felles nasjonale og regionale målsetninger og fokusområder.

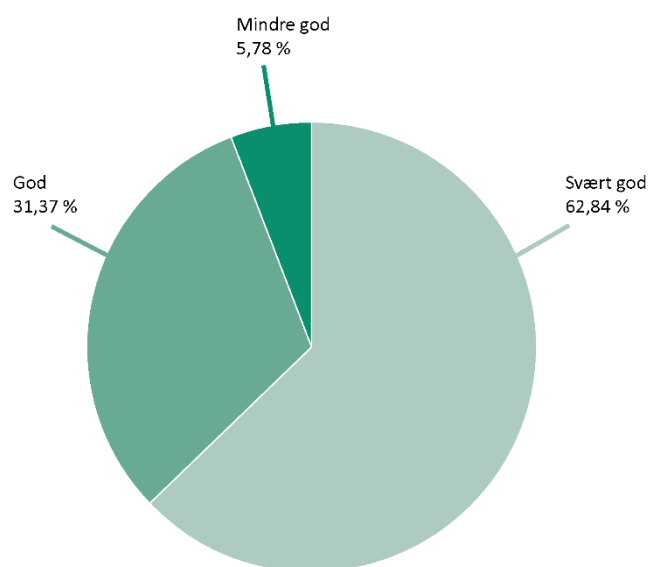
FNs bærekraftsmål gir en overordnet ramme for å sikre en rettferdig og bærekraftig utvikling i landbruket, med fokus på matsikkerhet, ansvarlig forvaltning av ressurser og klimatilpasning. Hovedmålet er langsiktig og lønnsom verdiskaping, samtidig som det legges til rette for sysselsetting og bosetting i hele landet. Verdiskaping basert på naturens ressurser må derfor balanseres med andre hensyn til klima og natur.

3.1 Matproduksjon

FNs bærekraftsmål nr 2. er å utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring, og fremme bærekraftig landbruk. Det er et nasjonalt mål å sikre forbrukerne nok, trygg og variert mat av god kvalitet og til en fornuftig pris. Landbruket får dermed oppgaven å produsere mer mat i takt med en økende befolkning. I 2024 lanserte regjeringen en plan for å øke norsk matproduksjon basert på norske ressurser fra 40 til 50 prosent. Hovedmålene for landbruks- og matpolitikk er knyttet til matsikkerhet og beredskap, landbruk over hele landet, økt verdiskaping og bærekraftig landbruk med lavere utslipp av klimagasser.

Akershus fylkeskommune har som mål å sikre at økt befolkningsvekst ikke går på bekostning av å ta vare på natur, matjord og kulturminner, og vil gå i front for å redde Oslofjorden. Akershus fylkeskommune har et mål om grønn og bærekraftig verdiskaping og omstilling av landbruket.

Figur 1 Jordkvalitet Akershus, 2022, NIBIO

3.2 Jordvern, klimatilpasning og beredskap

Oslo og Akershus har en betydelig matproduksjon og verdien av jordbruksarealene er stor, for bonden i bedriftsøkonomisk sammenheng og regionens befolkning i et samfunnsøkonomisk perspektiv. Jordbruksarealene sikrer at vi kan produsere mat og sørger for matberedskap i eget land. Beredskap og selvforsyning er sentralt for framtidens jordbruk, og det nye nasjonale målet er å øke selvforsyningsgraden til 50 prosent innen 2050.

Med global usikkerhet, klimaendringer og behovet for å verne om naturressurser må vi sikre stabil tilgang på mat og fôr. Akershus er en av Norges største kornfylker med ca. 600 000 dekar korn, og har dermed vesentlig betydning for landets selvforsyning med korn til mat og fôr.

Dyrka jord er en svært begrenset og ikke-fornybar ressurs. Kun 3 % av Norges areal kan dyrkes, så det er avgjørende å ivareta de jordbruksarealene vi har. I vår klimasone er dyrkingsreservene av dyrkbar jord også svært begrenset. Jordvern er en essensiell del av dette arbeidet, da stadig nedbygging av matjord reduserer landets evne til å produsere nok mat. Oslo og Akershus er en folketett region, og jordbruksareal og dyrkbar jord er utsatt for nedbygging.

Klimatilpasning i jord og skogbruk er også nødvendig for å møte økte klimatiske utfordringer, som tørke, ekstremnedbør og endrede vekstsesonger. Endringer i klima vil gi utfordringer og muligheter for jord- og skogbruket. Økt nedbør til jord og skog fører til naturskader som flom, ras og skred. Det gir nye problemstillinger knyttet til bruk av naturen som vern og beredskap.

Et viktig klimatilpasningstiltak i Oslo og Akershus er oppfølging av regionale miljøkrav, som skal begrense avrenning fra næringsrik jord som kan skade økosystemene i vassdrag og Oslofjorden. Økt mangfold, bærekraftig jord- og skogbruk, og å kunne håndtere forsyningskriser, er viktig for å opprettholde selvforsyningen.

Kompetanse om matproduksjon og lokale forhold, samt å ha tilgjengelige innsatsmidler, maskiner og bygninger med lager- og tørkekapasitet er avgjørende for beredskap.

3.3 Bærekraftig verdiskaping og grønn omstilling

Bærekraftig verdiskaping og omstilling av landbruket er avgjørende for å møte krav til lavutslippssamfunnet samtidig som matsikkerhet og økonomisk vekst sikres. Landbruket i Oslo og Akershus må tilpasse seg en sirkulær økonomi hvor ressursene utnyttes mer effektivt, samtidig som jordkvalitet og biologisk mangfold bevares. Regenerativt landbruk, med økt karbonlagring, minimal jordbearbeiding og vekstskifte, vil ikke bare gjøre jorda rustet for flom og tørke, og begrense avrenning av næringsstoffer, men også bidra til økt produktivitet og verdiskaping. Slike og andre miljøtiltak som begrenser avrenning av næringsstoffer, er avgjørende for å forbedre miljøtilstanden i vassdrag og i Oslofjorden.

Ny teknologi som presisjonsjordbruk spiller en nøkkelrolle i omstillingen av landbruket. Dette kan redusere bruken av gjødsel og plantevernmidler, samtidig som avlingene økes. Innovasjon og entreprenørskap må stimuleres, i tillegg til å fremme samarbeid mellom forskning, næringsliv og offentlige aktører.

Økt verdiskaping på gårdsnivå er sentralt i omstillingen. Lokale matprodusenter bør støttes gjennom styrking av lokale markeder, utvikling av tilleggsnæringer og økonomisk støtte til investeringer i bærekraftige produksjonsformer. Det er også avgjørende med opplæring og kunnskapsdeling for bønder, slik at de kan tilpasse seg nye krav og teknologiske muligheter og sirkulær landbrukspraksis.

Landbrukets klimagassutslipp har blitt redusert over flere tiår, men det er fortsatt nødvendig med ytterligere tiltak for å minimere miljøbelastningen. Økt bevissthet, kombinert med bruk av moderne teknologi, kan bidra til å utvikle en mer klimavennlig og lønnsom næring. Dette omfatter løsninger fornybare energiløsninger f.eks. solceller på låvetak eller tilsvarende kan også bidra til å dekke behov utover selve gården. I tillegg er overgang til fossilfrie maskiner og fossilfri oppvarming avgjørende for å få ned utslippene fra landbruket.

Skogbruket spiller en viktig rolle i omstillingen ved å tilpasse seg klimaendringene. Mer klimatilpasset skogbruk vil gjøre skogene bedre rustet til å tåle ekstremvær, tørke og insektskader. I tillegg er skogen en viktig del av bioøkonomien, der ressursene skal utnyttes mest mulig effektivt og lønnsomt.

Bærekraftskravene øker, og virksomheter må dokumentere hvordan de reduserer sitt klimaavtrykk. For skogbrukets verdikjede betyr dette reduserte utslipp knyttet til hogst og transport av tømmer. En god og kunnskapsbasert klimatilpasning vil være viktig for landbruket, slik at ulemper reduseres og nye muligheter utnyttes.

Landbruksressurser er viktig inn i den biobaserte sirkulærøkonomien, hvor målet er å utnytte fornybare biologiske ressurser på en måte som ivaretar befolkningens behov for mat, energi, varer og tjenester. Ressursene skal brukes og gjenbrukes effektivt, og bidra til en mer sirkulær, lavutslippsøkonomi.

4 SATSINGSOMRÅDER FOR LANDBRUKSBASERT NÆRINGSUTVIKLING I OSLO OG AKERSHUS

4.1 Volumproduksjon

Volumproduksjonen er den største og viktigste delen av norsk landbruk, og det er denne produksjonen som legger grunnlaget for hoveddelen av annen landbruksbasert næringsutvikling. Det er et nasjonalt mål å øke norsk matproduksjon, og det er volumproduksjonen som i all hovedsak vil bidra til å nå dette målet. Jordbrukets viktigste oppgave er å produsere mat. I Norge skal det produseres trygg mat basert på god plante- og dyrehelse.

De norske forbrukernes behov og preferanser er i endring, og det må også landbruket forholde seg til. Forbrukerne er opptatt av pris når de kjøper mat, men også av kvalitet, utvalg og tilgjengelighet. Norske forbrukere har stor tillit til norsk mat, og generelt til maten de kjøper i butikkene.

Norsk matproduksjon har sterkt fokus på mattrygghet og det er et konkurransefortrinn for de norske produsentene. De senere årene har også den norske forbruker fått en tydelig større bevissthet rundt matens opprinnelse. Norske råvarer og norsk matkultur har blitt mye viktigere for oss når vi velger hva vi skal spise.

Innen volumproduksjon er satsingsområdene i næringsprogrammet følgende:

Satsingsområde	Målsetning	Strategi
Agronomi og klimatiltak	Økt matproduksjon og reduserte negative klima og miljøeffekter	Kompetansehevende tiltak for alle produksjoner Øke og anvende kunnskapen om regenerativt jordbruk Stimulere til bruk av ny teknologi for et effektivt presisjonsjordbruk
Kornproduksjon	Økt produksjon av korn og proteinvekster	Stimulere til investeringer i tørke- og lagerkapasitet Stimulere til økt kornproduksjon Stimulere til økt produksjonen av ulike proteinvekster
Husdyrproduksjon	Produksjon tilpasset marked og muligheter	Bidra til å opprettholde/styrke produsentmiljøer Bedre utnyttelse av beiteressursene, på både inn- og utmarksbeite Utvikle samarbeid som stimulerer til god agromi med vekstskifte (korn/gras) Øke andelen norske proteinråvarer i kraftfôr Opprettholde grovfôrbasert husdyrhold Bidra til å sikre god dyrevelferd
Grønnsaker, poteter, frukt og bær	Økt produksjon tilpasset mulighetene i markedet	Øke andelen norskproduserte varer, både til friskkonsum og industri Øke verdiskaping på varer som ikke tilfredsstiller kravene i norsk standard Skape nye omsetningskanaler Stimulere til videreføring av produksjonen ved generasjonsskifte
Honning	Økt produksjon tilpasset mulighetene i markedet	Øke antallet yrkesbirøktere Dekke opp det norske markedet med norsk honning

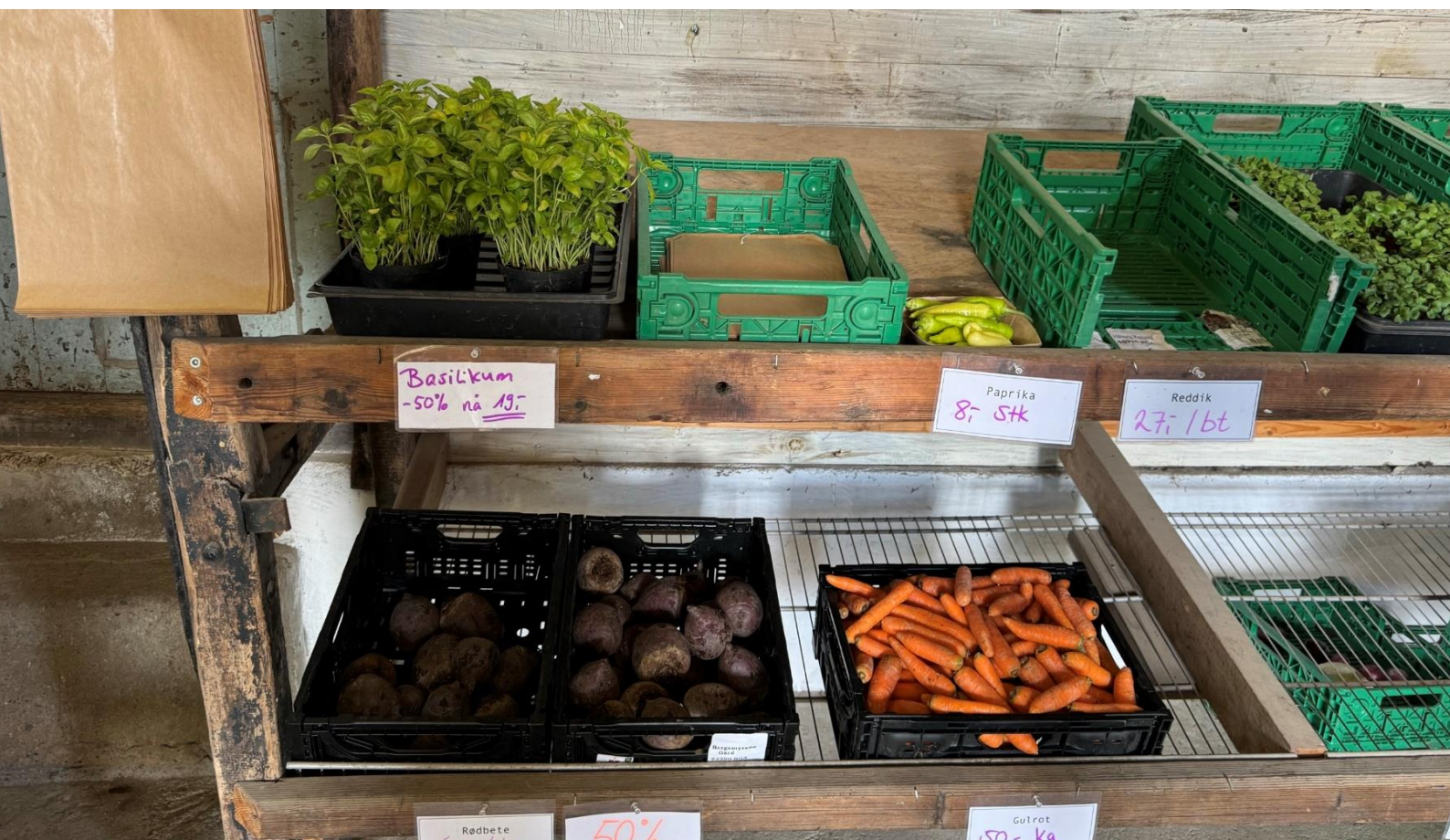
4.2 Lokalmat

Mat og drikke med lokal identitet, heretter omtalt som lokalmat, defineres som «Mat- og drikkeprodukter med en lokal identitet, særegen opprinnelse eller spesielle kvaliteter knyttet til produksjonsmetode, tradisjon eller produkthistorie». Lokal matproduksjon er en del av vår kulturarv og en viktig tradisjonsbærer.

En bærekraftig matkultur med kortreist mat, sesongbaserte ressurser og kretsløpsbaserte prosesser er viktig i Oslo og Akershus. Det vil bidra til at man i større grad utnytter maten, også den maten som ikke når opp til «standarden», og dermed hindrer matsvinn.

Lokalmat med sin historie kan bygge oppunder lokale og regionale fortrinn. Produksjon av lokalmat har blitt en viktig vekstnæring i landbruket, og gir økt verdiskaping i de mat- og reiselivsregionene som jobber bevisst med dette. Omsetningen av lokalmat var i 2023 på 11,8 milliarder kroner. Det nasjonale målet er at det skal omsettes lokal mat og drikke for 25 milliarder kroner innen 2035.

Omsetningsmålet skal bidra til videre vekst i utvalg, volum, antall aktører og økt verdiskaping innenfor lokalmat- og drikke. Visjonen for Matnasjonen Norge er at mat er en kilde til måltids glede og stolthet i befolkningen, og at Norge er internasjonalt kjent for sin spennende matkultur og sine mat- og drikkeopplevelser. For å få til dette må aktører i hele verdikjeden fra jord til bord samarbeide, og alle salgskanaler for markedsføring og salg må benyttes. Kvalitet og gode matopplevelser kan knyttes til mat innenfor merkeordningene for spesialitet og geografisk beskyttede betegnelser.

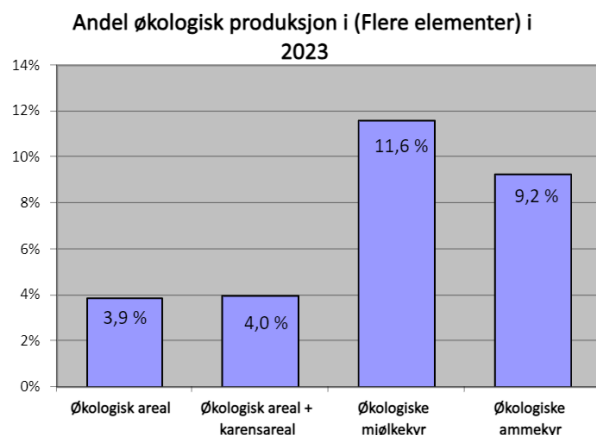

God rekruttering er viktig, og vi må legge til rette for generasjonsskifter, for å nå målet. Både flere primærprodusenter og foredlere må rekrutteres inn i denne næringen, i tillegg er det helt avgjørende med god markedsføring av det som produseres. Satsingsområder for lokalmat er:

Satsingsområde	Målsetning	Strategi
Produksjon av lokalmat og -drikke	Økt produksjon og produktutvikling	Mobilisere nye produsenter Øke produksjonen hos eksisterende bedrifter Styrke og utvikle gode produsentmiljøer Øke profesjonaliteten hos produsentene gjennom kompetanseheving Motivere til samarbeid og møteplasser
Distribusjon og omsetning	Økt omsetning av lokalmat og -drikke	Støtte opp om flere og bedre omsetnings- og distribusjonskanaler Synliggjøre lokalmatprodusentene Motivere til økt innkjøp fra storhusholdning og HoReCa
Konkurranseskraftige mat- og reiselivsregioner	Oslo og Akershus skal være kjent som to attraktive og sterke matfylker, og som en del av mat- og reiselivsregionen Osloregionen	Bidra til utvikling og profilering av produkter med Beskyttet Betegnelse og Spesialitetsmerket Stimulere til bruk av mat og drikke med lokal identitet som en del av regionens reiselivsprodukter Stimulere til omdømmebygging ved å fortelle historien bak maten og hvor maten kommer fra

4.3 Økologisk landbruk

Økologisk matproduksjon skal først og fremst bidra til at etterspørselen etter økologisk mat kan dekkes av norsk produksjon så langt det er mulig. Dette vil bidra til økt matmangfold, samt mulighet for næringsutvikling og verdiskaping tilknyttet de gårdene som driver økologisk produksjon. Begrepet «økologisk» er beskyttet gjennom forskrift om økologisk produksjon og merking av økologiske landbruksprodukter. Regelverket er en del av EØS-avtalen. Målsetningene for økologisk produksjon i Norge er nærmere beskrevet i Nasjonal strategi for økologisk jordbruk.

Andel økologisk produksjon i (Flere elementer) i 2023

Produksjon	Dekar/dyr	Andel økologisk
Økologisk areal	32047	3,9 %
Økologisk areal + karensareal	33013	4,0 %
Økologiske mjølkekyr	473	11,6 %
Økologiske ammekyr	482	9,2 %

Oslo og Akershus har 3,9 % av fulldyrka mark i Oslo og Akershus er økologisk, og 8 % av økologisk areal i Norge ligger i Oslo og Akershus.

Oslo og Akershus har landets største andel økologiske forbrukere noe som gir produsentene en direkte nærhet til landets største økologiske marked. Tall fra matvareleverandørene Oda og Kolonihagen viser til stor økning i innkjøp av økologiske matvarer i Oslo og Akershus. Det økologiske arealet utgjør 32047 dekar, altså 3,9 % av totalt jordbruksareal i regionen. Det ligger et stort verdiskapingspotensial i å øke andelen økologisk jordbruksareal og utnytte markedsnærheten.

Satsingsområde	Mål	Strategi
Økologisk produksjon	Dekke etterspørselen etter økologisk mat	Motivere til produksjon av de varene som det er etterspørsel etter i markedet Bidra til produktutvikling basert på norske, økologiske råvarer Øke andelen økologisk produsert lokalmat og -drikke Motivere til omlegging Bidra til at de som har lagt om fortsetter å produsere økologisk, spesielt ved generasjonsskifte
Forbruk av økologisk mat	Øke forbruket av økologisk mat i storhusholdning	Øke antallet storhusholdninger med gull, sølv eller bronsemerket for økologisk servering
Kunnskap og kompetanse	Økt kunnskapsutvikling og -utveksling hos produsentene	Bidra til å videreføre og øke bønders kompetanse Bidra til å opprettholde/styrke økologiske produsentmiljøer Fremme kunnskap om kretsløp av organisk materiale – fra jord til bord til jord

4.4 Skog og trebruk

Hovedmålene i skogpolitikken er økt verdiskaping, bærekraftig skogbruk, klimanytte og konkurransedyktige skog- og trebaserte verdikjeder. Effektiv transport fra skog til industri er vesentlig for konkurranseevnen. Behovet for opprustning av skogsbilveinettet er stort, spesielt i klimaperspektiv med mer nedbør og kortere vintre.

Skogbruket er en arealkrevende næring med en særegen langsiktighet som krever forutsigbarhet og overordnede rammebetingelser.

Ved økt bruk av tre og biomasse fra skogen til industri, i trebygge og som energibærer, bidrar skogen til reduserte klimagassutslipp og økt verdiskaping også i andre sektorer enn landbruket. Tømmeret som produseres i Norge bør så langt som mulig også foredles i Norge. Det er byggevarer og treforedlingsprodukter basert på trefiber og cellulose som bidrar til størsteparten av verdiskapingen i næringen. Selv om det har vært en betydelig nedgang i etterspørsel av trykkpapir, ser behovet for andre papirkvaliteter ut til å øke. I tillegg til videre utvikling av tradisjonell tremekanisk, og treforedlingsindustri, vil nye former for bioraffinering og industriell bruk av biomasse være viktige utviklingsområder framover.

Med nasjonalt klimamålet om minst 55% prosent reduksjon av klimagassutslippene i 2030, kan vi forvente økt etterspørsel etter skogsråstoff ved overgang til nye energiløsninger.

Mer klimatilpasset skogbruk vil bli viktigere i tiden fremover. Eksempler er å plante nok trær og flere treslag som er tilpasset voksestedet, samt mer ungskogpleie for å skape robust skog i møte med fremtidens klima. Klimakur2030-rapporten pekte blant annet på ungskogpleie som det mest kostnadseffektive klimatiltaket i skogen.

Satsingsområde	Målsetning	Strategi
Skogproduksjon	Økt skogproduksjon	Styrke regionale nettverk Bidra til aktivitetsfremmende tiltak Bidra til stabile og forutsigbare rammebetingelser
Infrastruktur	Effektiv tømmertransport	Bidra til mest mulig rasjonell transport på vei, bane og sjø
Trebyggeri	Økt bruk av tre i bygg	Bidra til å formidle kunnskap om tre som byggemateriale Bidra til økt bevissthet om bruk av tre i privat og offentlig sektor
Bioøkonomi	Økt produksjon og bruk av bioenergi på gårdsbruk og i offentlige bygg	Bidra til fornybare energiløsninger fra bioenergi eller varmegjenvinning
Produktutvikling basert på skogen og tre som materiale	Økt trebasert verdiskaping	Mobilisere og støtte opp om gründerskap Bidra til utvikling av alternative produkter basert på treets ressurser Bidra til økt og alternativ utnyttelse av skog- og utmarksområdene
Klimatilpasset skogbruk	Mer robuste skoger	Bidra til å utvikle og formidle kunnskap om klimatilpasset skogbruk Bidra til mer ungskogpleie for å sikre fremtidens skog

4.5 Landbruksbasert reiseliv

Landbruksbasert reiseliv er basert på gårdens ressurser og på norsk natur og kultur. Opplevelsene kan være knyttet til utmark, jakt og fiske, friluftsliv, kulturlandskapet og kulturarven. Når gårdens ressurser tas i bruk bygges opplevelser og aktivitet opp rundt drifta på gården, bygningene, menneskene, kulturlandskapet etc. Landbruket har betydelige ressurser og opplevelser å tilby besøkende og kan i enda større grad enn i dag være innholdsleverandører for reiselivet. Det er et nasjonalt mål at Norge skal bli en internasjonalt anerkjent matnasjon som tilbyr turistene det de vil ha på en profesjonell og konkurransedyktig måte.

Det tradisjonelle landbruket er en viktig forutsetning for næring og bosetting, men landbruksbaserte opplevelser kan forsterke verdiskapingen. I Oslo og Akershus kan vi ha tilgjengelig natur- og kulturlandskap og en rekke muligheten til å fremme kortreiste aktiviteter og ferier som samtidig kan bidra til reduserte utslipp i vei- eller flytrafikk.

Reiselivsnæringen er en næring i sterk vekst globalt. Befolkningsvekst, bedre økonomi og mer fritid fører til økt reisevirksomhet. Markedet vokser for feriereiser med både internasjonale og nasjonale turister. For å øke verdiskapingen i norsk reiseliv er det pekt på at nettverk og klynger er viktig, særlig for de små aktørene. Samarbeid kan bidra til større variasjon i produkttilbudet, og det landbruksbaserte reiselivet kan med fordel også samarbeide tettere med det tradisjonelle reiselivet (jf LMD's strategi; «Opplevingar for ein kvar smak»).

Satsingsområde	Målsetning	Strategi
Attraktive reisemål	Økt verdiskaping	Motivere og mobilisere til utvikling av natur- og kulturopplevelser knyttet til jordbrukets, skogbrukets og utmarksområdenes ressurser Kompetanseheving for tilbydere Støtte opp om bedriftsnettverk Integrere landbruksbasert reiseliv i planer for tradisjonelt reiseliv
Lokalmat	Økt verdiskaping ved å kombinere reiseliv med lokalmat og -drikke	Bidra til at lokalmat og -drikke benyttes av HoReCa og opplevelsesbedrifter
Utvalgte kulturlandskap	Økt verdiskaping i utvalgte kulturlandskap	Motivere og mobilisere til nyskaping Bidra til aktiv drift som også bevarer ressurser og verdier i kulturlandskapet

4.6 Inn på tunet (IPT)

Gården er en ressurs og kan bidra til ulike fellesgoder til samfunnet, med bonden eller skogbrukeren som sosialentreprenør. Inn på tunet er en form dette kan ta, som kan bidra til verdiskaping i næringa, flere arbeidsplasser og samtidig være et viktig samfunnsbidrag.

Inn på tunet er tilrettelagde og kvalitetssikrede velferdstilbud på gardsbruk, dvs at eiendommen blir brukt til jord-, skog, eller hagebruk. Tilbudet skal gi mestring, utvikling og trivsel for de som mottar tjenesten. Aktiviteten i tjenestetilbudet er knyttet opp til garden, livet og arbeidet der.

Målet med Inn på tunet er å bidra positivt til helse, utvikling og trivsel for den enkelte bruker, samtidig som det bidrar til verdiskaping og lønnsomhet for bonden/skogbruker.

De viktigste tjenesteområdene for IPT er oppvekst og opplæring, psykisk helse arbeidstrening, helse og omsorg. IPT-gårder kan også tilby tjenester innen integrering, kriminalomsorg og forebygging

Det er en egen godkjenningsordning for IPT-gårder. Per august 2024 var det 44 godkjente Inn-på-tunet-gårder i Oslo (1) og Akershus (43). Godkjente gårder ligger på nettsiden til Stiftelsen Norsk Mat.

Landbruket kan via IPT være en ressurs for kommunene og Nav når de velger å kjøpe IPT-tjenester.

Gårdene byr på:

- Meningsfulle og ekte aktiviteter
- Aktiviteter som kan skreddersys den enkeltes behov, mestringsnivå og dagsform
- Fokus på "det friske" hos deltagerne, vanlig medarbeider på lik linje med gårdbrukeren
- Fysisk aktivitet og riktig kosthold
- Sosialt fellesskap i et trygt og oversiktlig miljø, mye å snakke om flytter fokus vekk fra egen situasjon
- Dyr og natur

Deltagelse i IPT-tiltak kan ha helsefremmende effekt, gi redusert ensomhetsfølelse, økt motivasjon og mestring, gi sosial støtte og kontakt, økt fysisk aktivitet og redusert stress.

En ny nasjonal strategi for IPT er under utarbeidelse. Det er Landbruksdirektoratet som utarbeider strategien på oppdrag fra LMD.

Satsingsområdene for IPT er:

Satsingsområde	Målsetning	Strategi
Markedsføring og omdømme	Flere IPT-gårder med langsiktige avtaler	Bidra til at aktuelle kjøpergrupper kjenner IPT som konsept og som en god velferdstjeneste
Kvalitet i IPT-tilbud	Flere kvalitetsriktige, lønnsomme og varige IPT-tilbud	Bidra til samarbeid, møteplasser og bedriftsnettverk for tilbydere Kompetanseheving for tilbydere Bidra til at alle som vil tilby IPT-tjenester er godkjente, og IPT er lønnsomt for bonden

4.7 Urbant landbruk

Urbant landbruk omfatter tradisjonelt landbruk i urbane strøk og urbane dyrkingsaktiviteter.

Ved siden av å bidra til lokal matproduksjon og kunnskap om matens opprinnelse, bidrar det urbane landbruket til å skape sosiale møteplasser som har betydning for folkehelse og integrering. Flere ser også muligheten i å skape arbeidsplasser innenfor urbant landbruk gjennom sosialt og grønt entreprenørskap. Urbant landbruk bidrar til reduserte klimagassutslipp ved at maten produseres og konsumeres lokalt

Urbant landbruk bidrar til økt forståelse for landbruk, ved en kunnskapsutveksling mellom landbruket og befolkningen. Med kunnskap om matens opprinnelse kan en oppnå økt jordvern og redusert matsvinn som igjen fører til reduserte klimagassutslipp og har stor betydning for matberedskapen. Videre viser urbane felleskapshager seg å være en god sosial møteplass og at kunnskap om mat og kosthold utveksles. Urbant landbruk bidrar generelt til utvikling og styrking av nettverk mellom bønder og forbrukere, og kan gi landbruket flere muligheter som tjenesteleverandør til urbane strøk. I Spirende Oslo vektlegges det urbane landbrukets bidrag til å skape sosiale møteplasser som har betydning for folkehelse og integrering. Flere ser også muligheten i å skape arbeidsplasser innenfor urbant landbruk gjennom sosialt og grønt entreprenørskap. Det bynære landbruket i Oslo og Akershus utgjør et stort potensial for gårdbrukerne, spesielt innen grønnsaks-, frukt-, og bærproduksjon og foredling. Bønder kan for eksempel sette av deler av eiendommen til dyrkelag og ta betalt for å klargjøre for dyrking, eller de kan ha en mer aktiv rolle som dyrker og selge grønnsaker til medlemmer i andelslaget/dyrkelaget. Urbant landbruk er også viktig for en miljøvennlig byutvikling, byens kulturlandskap og grønne lunger, og for utdanning, helse og sosialsektor. Urban dyrking av andre enn bønder bidrar til å øke den nasjonale selvforsyningsgraden.

Satsingsområde	Målsetning	Strategi
Forståelse for landbruksproduksjon	Økt kunnskap om matproduksjon	Kunnskapsformidling og brobygging mellom landbruket og befolkningen Utvikle andelslandbruk og markedshager Støtte opp om urban dyrking Støtte opp om skolehager
Jordvern	Redusert nedbygging	Øke forståelsen for verdien av matjord
Matberedskap	Øke matberedskap	Øke bevisstheten og kunnskapen om en egen beredskap via dyrking Øke bevisstheten om matsvinn

4.8 Nyskaping og teknologiutvikling

Alle næringer er avhengige av nyskaping og vekst for å utvikles videre. I landbruket trenger vi både nyetablerere og foretak som kan utvikle seg, skape flere arbeidsplasser og bidra til en bærekraftig økonomi i landbruket.

De fleste landbruksbaserte bedrifter som vil utvikle noe nytt har basis i tradisjonell landbruksdrift. Bondens motivasjon er ofte å bruke gårdens ressurser for å øke sin inntekt i stedet for å ta lønnet arbeid utenfor gården. Det kan være krevende å omstille seg fra å være råvareleverandør til å videreforedle varer og tjenester. Spesielt kan det være utfordrende å ha nok markedskompetanse, sette priser og verdsette eget arbeid.

Det er viktig at næringspolitikken rundt landbruksgründeren er tilpasset både de med store vekstambisjoner og de som ønsker å sysselsette familien på egen gård. I Oslo og Akershus finnes allerede flere gode veiledningstilbud til etablerere. Det er viktig å opprettholde og videreutvikle disse.

Landbruket møter hele tiden nye utfordringer og krav for optimalisering av driften. Å ta i bruk og utvikle, ny teknologi og nye driftsformer blir stadig viktigere for utviklingen av landbrukssektoren. Det er viktig at regionalt næringsprogram ikke begrenser mulighetene for nyskaping og utvikling. Det skal derfor være åpent for utvikling og muligheter som vi i dag ikke kjenner til.

Utvikling og muligheter framover vil i større grad være knyttet til ressurser fra jord og skog, gjerne på tvers av verdikjedene. Satsinger må bidra til reduserte klimagasser, økt karbonbinding, klimatilpasning, og være ressurseffektive og sirkulære.

Satsingsområde	Målsetning	Strategi
Nyetablering og bedriftsutvikling	Flere levedyktige nyetableringer og vekst for eksisterende landbruksbedrifter	Sikre god etablereropplæring Mobilisere og tilrettelegge for nyskaping og gründerskap Bidra til kompetansehevede tiltak knyttet til bærekraftig videreutvikling av landbruksnæringa
Innovasjon og teknologi	Økt innovasjon og implementering av ny teknologi i landbruket	Stimulere til utvikling og bruk av ny teknologi for bærekraftig produksjon

4.9 Bioøkonomi og sirkulærøkonomi

Utvikling og muligheter framover, vil i større grad være knyttet til ressurser fra jord og skog, gjerne på tvers av verdikjedene. Økt satsing på bioøkonomi og sirkulærøkonomi vil bidra til å redusere klimagasser, økt klimatilpasning og være ressurseffektive og sirkulære. Dette gir mange muligheter for biobasert og landbruksbasert næringsutvikling.

En sirkulær verdikjede som kan videreutvikles er bruk av husdyrgjødsel til produksjon av biogass og biogjødsel. Ved å utnytte husdyrgjødsel til biogass og erstatte den med biogjødsel reduseres utslippene av metan og lystgass fra gjødsellagre samtidig som man gjenvinner næringsstoffer. En utfordring er å produsere biogjødsel med standardisert næringsinnhold, ettersom dette avhenger av innholdet i substratet som benyttes. Det er også utfordringer knyttet til logistikk, kostnader i biorestlagre, standardiserte avtaleverk og kostnadseffektive produksjonsmåter.

Satsingsområde	Målsetning	Strategi
Bioøkonomi	Bidra til bærekraftig verdiskaping basert på ressurser fra jord og skog	Bidra til fornybare energiløsninger på gården Bidra til innovasjon og utvikling og knyttet til økt karbonlagring i landbruket Bidra til økt produksjon og tjenester på lokale bioressurser
Sirkulærøkonomi	Bidra til omstilling og verdiskaping basert på sirkulærøkonomi og bedre utnyttelse av restråstoffer, avfall og energi	Bidra til at landbruket bruker ressursene mere effektivt, Bidra til økt utnyttelse av restråstoff, avfall og energi i landbruket Redusere matsvinn i produksjonsleddet Utnytte husdyrgjødsel til lokalprodusert biogass og biogjødsel Bidra til næringsutvikling basert på kretsløpstankegang og bedre utnyttelse av mat, husdyrgjødsel, tømmer, energi og andre landbruksprodukter, ved bruk, gjenbruk, gjenvinning og mindre svinn og sløsing.

4.10 Rekruttering og Kompetanseheving

Stabil rekruttering til landbruksnæringen er viktig for å nå de landbrukspolitiske målsettingene. Attraktive utdanningstilbud innen landbruksfagene bidrar til rekruttering av kompetente næringsutøvere til næringen. Oslo og Akershus har per i dag fem videregående skoler som tilbyr naturbruksutdanning (Hvam, Kjelle, Stabekk, Natur og Stovner). Det tilbys også ettårig utdanning som agrotekniker fra Hvam vgs., i samarbeid med Fagskolen Innlandet. Flere av de videregående skolene tilbyr også agronomutdanning spesielt tilrettelagt for voksne. Rekrutteringen til de videregående skolene har vært økende de senere årene, og det er viktig at denne trenden fortsetter.

Norges miljø- og biovitenskaplige universitet (NMBU), som tilbyr bachelor- og masterprogram innen landbruksfag, ligger også i vår region. Dette gir unike muligheter både for høyere utdanning innen landbruksfagene og for tilgjengeligheten på relevant forskning.

Satsingsområde	Målsetning	Strategi
Ungdom og rekruttering	Flere unge skal drive gårdsbruk i Oslo og Akershus	Stimulere til økt rekruttering til landbruks- og skogbruksutdanningene Kompetansehevende tiltak for unge som vil videreføre og -utvikle foretakene i landbruket
Generell kompetanseheving i landbruket for unge og voksne	Landbruksnæringen i Oslo og Akershus skal ha kompetanse til å møte fremtidens produksjonsmessige og miljømessige utfordringer og muligheter	Bidra til å opprettholde gode opplæringstilbud i Oslo og Akershus Stimulere til at nytenkning og ny kunnskap om bærekraftig og framtidsretta landbruk integreres i opplæringstilbudene